

Ukens Bilde

Fra boken *War Porn* (Christoph Bangert, 2014): 105. Levningene av en mistenkt selvmordsbomber ligger fortsatt i gaten mens alghanske politimenn undersøker hendelsen. Bomberen kjørte en bil full av eksplosiver til Kabul 12. november 2010. Han detonerte bombene ved en amerikansk militærkonvoi.

Christoph Bangert er en pressefotograf som har reist på oppdrag til Afghanistan, Palestina, Irak og andre konfliktsoner. Til boken *War Porn* gikk han igjennom sine arkiver de siste 10 år, ikke for å finne sine beste bilder men de mest

forferdelige skildringer fra krigen. Han har lagt sensur til side og mener at vi må se disse bildene. *Ukas Bilde* presenteres av Nina Toft, billedkunstner og ene halvdel av kunstnerduoen Toft

Honerud, redaktør for nettmagasinet Debris-Fanzine.com.

Debris #4 har fokus på fotografi og representasjonen av krig i dagens medialandskap og Toft snakker med Bangert om hans bok *War Porn*.

En norsk versjon av Rune F. Hjemås dikt for antologien *White Bear*. Antologien er et samarbeidsprosjekt mellom World Wildlife Fund (v. Nina Jensen) og bl.a. fotografen Marcel Leliénhof og kommer ut på Magikon Forlag senere i år. Mange av Norges fremste billedkunstnere, formgivere og forfattere har bidratt frivillig til antologien.

isbjørn

idet jeg sprettet boksen dukket et minne opp brusende og helt feilplassert tenkte jeg mens flyet la seg mot venstre der et regn av sollys for et øyeblikk så ut til å oversvømme hele atlantehavet – hvor gammel kunne jeg ha vært tolv kanskje tretten det var noe med olympiaden en tv-reklame en isbjørnunge drakk små slurker cola fra en glassflaske mens nordlyset blafret vilt over den frostkald himmelen – nesten som en labrador retriever valp jeg husket, var det derfor jeg forestilte meg det så levende nå? hva hendte med de naboene egentlig tenkte jeg eller den hunden jeg pleide å ønske var min mange år tidligere med boksen i hånden satt jeg ennå og ventet apatisk på at flere minner skulle dukke opp åndeaktig liksom som om tiden sto stille bare isbitene fortsatte å smelte lydløst i bunnen av plastkoppen

F. Hjemås skriver for Ny Tid, og er også forfatter.

Ny Tid er en videreføring av *Orientering* (1953-75).

Oslo, 1961. Foto: Aage Storlækken

Det frie ord

Orientering 11. mars 1967

AV JENS BJØRNEBOE

(Vi bringer her tredje og siste del av Jens Bjørneboes artikler i serien *Socialisme og frihet*)

Ytringsfriheten har ved siden av å være vår eneste garanti for rettsikkerheten, enda et aspekt som er av stor betydning for oss som individer. Jeg finner det nesten aller best artikulert hos Erich Fromm, i dag ved universitetet i New York City, – og antagelig en av verdens aller betydeligste sosialt orienterte psykologer. Fromm velger et eksempel på en sykdomskapende situasjon, og eiendommelig nok velger han følgende bilde: En begavet forfatter har tatt imot en ny stilling. Den innbringer ham en mengde penger, men tvinger ham til å representere meninger han ikke kan identifisere seg med. Han begynner å lide av heftige nervøse forstyrrelser. Den vanlige tilpasningsterapi ville forsøke å helbrede hans nevrotiske symptomer ved å anse en tilpasning til den lønnsomme stilling som et sunnhetstegn, – «en sunn tilpasning til vår kultur.»

Fromm sier det motsatte: han ville appellere til pasientens moralske egenkraft, til hans samvittighet, hans åndelige og intellektuelle selvstendighet: Bare ved selvstendig å ytre sin egen mening kan pasienten oppnå det nødvendige, å gjenvinne sin samvittighet og sin selvtillit. Dette gjelder alle mennesker, men det gjelder vitenskapsmenn, skribenter og forfattere i særdeleshet: en forfatter kan bare fylle sin menneskelige og sociale oppgave, når han er helt og ureservert ærlig. Bare når han sier den sannhet som bare han kan si, også når den avviker totalt fra den offisielle, bare da gjør han overhodet nytte for seg. Og et menneske som ikke vet at han på en eller annen måte gjør nyttig arbeid, kan neppe beholde sin selvtillit og dermed sin virkelige, indre sunnhet. Dette er årsaken til at så mange forfattere i tidens løp er havnet foran domstoler og inne i fengsler, – i beste fall i landflyktighet. Polit, domstoler, fengsler og emigrasjon går som en rød tråd gjennom hele verdens litteraturhistorie. Alltid hånd i hånd med kravet om skapere sensur fra myndighetenes side.

Jeg har prøvet om jeg kunne finne ett eneste eksempel på at noen myndigheter noen gang har vunnet på å bruke sensur, politi og annet overfor det skrevne ord. Jeg har ikke funnet ett tilfelle. Det har alltid vært de undertrykte meninger som til slutt har hatt fordelene av det. Hitler skapte en blomstrende, tysk emigrantlitteratur. Han hadde ingen fordelere av det. Det bør ikke gjøres om igjen av noe regime. Hele den kristne kultur oppsto på denne måten. Dens grunnlegger ble henrettet, på jordisk holdbart grunnlag. Og et hjalp ikke. Hans efterfølger, den fremragende skribent apostelen Paulus, ble halsugget, Petrus ble korsfestet. Det hjalp ikke. Det gikk lenge slik. Kirken fikk overtaket. Den brente Bruno på bål. Det hjalp ikke. Den tvang Galilei til taushet. Det hjalp ikke. Eksempelene er utallige: det har aldri hjulpet. Å undertrykke en kritisk eller uønsket mening er som å klemme sammen gummiball i hånden. En stund kan man jo holde den sammenpresset – så blir gummiballen den sterkeste. Jo større kraft man bruker, desto sterkere blir trykket inne i gummiballen. Og det er et trykk som aldri avtar.

Hvis en idé ikke er sann, da faller den av seg selv. Hvis en kritikk ikke rammer, hvis satiren ikke i all sin overdrivelse romer central sannhet, da kan alle se at den ikke stemmer, – og den faller av seg selv. Men hvis den er sann, da er den som gummiballen. Man kan ikke klemme livet ut av den. Et av de vanlige argumenter til fordel for sensur er at en litteratur ikke er sunn: den er negativ, sykkelig, skitten, urenselig, lav og fremfor alt syk. Den er smittsom, og det unnydige folk må skånes for den. Særlig ungdommen må skånes for lavhet, perversitet, negativitet, og sykdom.

Det er meget i det. Og det er samtidig tøv. Ikke de offisielle lærebøker, men kulturhistorien medisinsk sett, viser: Sannheten er at hele kulturen, hele den europeiske kultur er skapt av forbrytere, drankere, syfilittikere, sinnssyke, epileptikere, narkomane, homoseksuelle, eller i det minste alvorlige psykopater, nevrotikere og i alle fall tuberkulose. Det er ikke de såkalte sunne krefter som skaper en kultur. Det er ikke skilopere og gymnastikklærere som lager en kultur. Og allikevel er

i de fleste tilfeller denne sykdom sunnere enn den vanlige robuste «sunnhet». Allerede Shakespeare bruker uttrykket «sick health». Dette er ikke å sette saken på spissen, – selv om man kan finne unntagelser. Og det gjelder slett ikke bare kunsten eller diktningen, det gjelder også i høy grad innenfor filosofien og vitenskapen. Jeg skal ta et eksempel.

I 1848 utkom som kjent Det Kommunistiske Manifest. Samme år skjedde en like voldsom revolusjon på et annet område, – medisinen, spesielt for kirurgien. Nesten nøyaktig samtidig ble både aseptikken og anæstesien oppdaget, aseptikken i Wien av Ignaz Semmelweis, anæstesien av tre amerikanere. Til sammen muliggjorde disse tre menneskene at man i fremtiden kunne operere uten de djevelske smerter kirurgien tidligere var forbundet med, og likeledes uten den enorme dødsprosent som ledsaget både barselsfeber og sårfeber. Av disse tre amerikanere døde den ene på sinnsykehuset, den andre av depresjon og fattigdom, den tredje, alkoholiker og narkoman, drepte en prostituert på et bordell i New York, og skar halsen over på seg som morder i en fengselscelle. Semmelweis døde på sinnsykehuset i Wien.

Det er et dårlig argument å forlange en «sunn» kultur. Som livet selv forlanger kulturen en smule urenslighet og et minimum av mikrober for å oppstå, slik som forplantning forlanger en smule usedelighet av oss for å kunne pågå videre. Det fins ingen «sunn kultur», og ingen kyss forplantning, – unntatt i et marerittsamfunn hvor prosessene foregår ved inseminasjon. De to prosesser i Moskva har hittil bare ført til én ting, nemlig at de russiske, tidligere nok så ukjente forfattere, er blitt verdensberømte på noen dager. I og for seg er jo dette en utmerket ting. Selv ville jeg neppe ha lest Sinjavski og Tarsis, hvis ikke prosessen hadde funnet sted, – men er i dag glad over å ha oppdaget dem. Etter min mening er de begge utpreget originale og dypt ærlige forfattere, som fortsetter en klar og typisk, russisk tradisjon. Jeg tror ikke at de bøker av Sinjavski og Tarsis som jeg har lest, har kunnet skade Sovjetunionen. Bare rene idoter har trodd at tilstandene i Russland eller noe annet land på jorden var fullkomne. Derimot har de to fengselsdommene skadet Sovjetruslands anseelse i usedvanlig grad. De har skadet landet mer enn noen bøker noensinne kunne ha gjort. Sinjavski eller Tarsis er ikke harmløse. Harmløse forfattere har man nok av. Men sammenlignet med de skildringer som f. eks. Baldwin eller Wright eller f. eks. Genet, for bare å nevne et par stykker, gir av sine land, er de to russere rene søndagskolegutter.

For ikke lenge siden gikk det en storm av hekseprosesser over USA. Alle mulige tenkende mennesker ble anklaget for «amerikansk virksomhet». Det var en meget slett tid for Amerika, og USA vokste heldigvis ut av perioden. Imidlertid var den skadelig for landets moral innad, og for dets anseelse utad. De som skadet USA, var dommerne i disse domstolene, – og det var de som var dårlige amerikanere, det var dommerne som skulle ha vært dømt for «u-amerikansk virksomhet». Når det gjelder Sinjavski, Tarsis og disse tre som har vært lakeier og medhjelpere for fiender av Sovjetunionen, det er den gamle, stalinistiske dommer i saken, alle de medvirkende i tragikomedien, det er domstolen selv som har levert argumenter til de virkelige fiender av Sovjetunionen. Det er igjen dommerne som skulle ha vært dømt.

Rent prinsipielt må man stille spørsmålet: har sann sosialisme noe som helst å frykte fra det frie ord? Man kan bare svare, at hvis man har sannheten og retten på sin side, da må man naturmøtvedig også ha det frie ord, den ubegrensede ytringsfrihet på sin side. Når man roper på politiet eller på voldshandlinger for å stoppe en meningsytring, da er det alltid fordi man intellektuelt ikke makter å gjendrive den ved logiske argumenter. Vår fremtid som mennesker er avhengig av dette prinsipp. Og sosialismen har intet å frykte fra det frie ords side. Voltaire har en gang for alle formulert sannheten her: «Jeg er dypt ueinig i hans meninger, men jeg vil legge hodet på blokken for hans rett til å ytre dem!» Og Voltaire var en klok mann.

Sovjetsamveldet har mistet sympati, det har tapt anseelse og aktelse, det har tapt moralsk, – på de to dommene. Den eneste vei til å gjenvinne tillit og respekt, er hurtigst mulig å få satt de to domfellelser ut av kraft, og så snart det lar seg gjøre få satt de to domfelte lærere som lager en kultur. Og allikevel er

FOLK I GAZA
KAN KLARE
SEG SELV

Som Folkehjelper bidrar du til at det kan bli mulig

Sarah er 13 år og i fengsel. Det eneste hun har gjort galt er å være født i Gaza. Blokaden sperrer Sarah og 1,5 millioner palestinere inne og halvparten av disse er barn. I tillegg til at strømmen kuttes 8–10 timer daglig, hindrer blokaden at varer slippes inn og bombede hjem kan ikke bygges opp igjen. Folkehjelp handler om å styrke folk i kampen for sine rettigheter. Folk i Gaza kan selv utvikle sitt samfunn, men da må deres stemme bli hørt og blokaden heves. Som fast giver i Norsk Folkehjelp støtter du Sarah og resten av Gazas unge befolkning.

Støtt oss fast – bli FOLKEHJELPER og gi 200 kr i måneden.
Se www.folkehjelper.no eller ring oss på 22 03 77 00

Norsk Folkehjelp